

דבר העורכת

לקוראים שלום!

שנת 2013 שמחה! עם גיליון זה נושאונצ'יק פותח את שנת פעילותו השישית. מקווים שתמצאו עניין בתכנים שאנו מפרסמים אף בשנה זו. אנו שוב מזכירים שתמיד נשמח לקבל הערות, הארות ומאמרים מכם קוראינו הנאמנים.

בחודש זה יערכו בחירות לכנסת ישראל. לרגל המאורע החגיגי נסקור מספר נושאי בחירות. יורם לוביאניקר כותב על האסיפה המכוננת, שהפכה להיות כנסת ישראל. שביט טלמן מספרת על התגלגלות מתן זכות הבחירה לנשים – נדבך נוסף בדרכן של הנשים לשיוויון זכויות. בפינה תנ"ך ואמנות מתאר משה ביאלי נשים בתנ"ך. ולבסוף, כבכל גיליון, חידון בולאי נושא פרסים.

מעטפת יום ראשון לכבוד 50 שנה לכנסת (1999)

נתראה בגיליון הבא ושנה אזרחית מוצלחת,
שלכם, שביט

האסיפה המכוננת

יורם לוביאניקר

ביום שלישי, ה-22 בינואר (כלומר, בעוד כשלושה שבועות) יקראו אזרחי ישראל להשתתף בבחירות לכנסת ה-19. מתי הצביעו אזרחי ישראל לכנסת הראשונה? האמת היא, שהם מעולם לא עשו זאת.

במגילת העצמאות נקבע, כי עד תחילת אוקטובר 1948 יבחרו אזרחי ישראל אסיפה מכוננת שתקבע חוקה למדינת ישראל. בפועל פלשו מדינות ערב לשטחה של ישראל, והבחירות לאסיפה המכוננת התקיימו רק ב-25 בינואר 1949. בפני האסיפה המכוננת עמדה משימה אחת, והיא לקבוע חוקה למדינת ישראל. אלא שבין המפלגות השונות התגלו חילוקי דיעות קשים ביחס לנוסח החוקה (חילוקי דעות אלו נמשכים עד היום), ולאחר יותר משנה הוחלט שלמדינת ישראל לא תהיה חוקה. במקום זה, יחוקקו חוקי יסוד נפרדים, ובעצם יכתבו את החוקה בחלקים.

חותמת לציון פתיחת האסיפה המכוננת, שהפכה מאוחר יותר לכנסת הראשונה. חותמת כזו קיימת מירושלים, תל אביב וחיפה.

מאחר והויכוח על נושא החוקה היה ארוך, ומאחר ומדינה דימוקרטית לא יכולה להתקיים בלי ממשלה ופרלמנט נבחר, החליטה האסיפה המכוננת שהיא תהיה הפרלמנט, ושינתה את שמה ל"כנסת הראשונה". כלומר, הציבור מעולם לא הצביע לכנסת הראשונה.

הכנסת הראשונה ישבה בתל אביב, במקום בו נמצא היום מגדל האופרה. רק כעבור שנה הוחלט להעביר את הכנסת לירושלים. בין החלטותיה החשובות בולטות בחירתו

של **ד"ר חיים ויצמן** לנשיאה הראשון של ישראל, והנהגת תכנית הצנע במסגרתה חולקו מצרכי היסוד לאזרחים על פי תלושים.

מי היו החברים בכנסת הראשונה? כמו היום, הבחירות לאסיפה המכוננת נערכו על פי מפלגות. המפלגה הגדולה ביותר הייתה מפלגת פועלי ארץ-ישראל, או בראשי תיבות מפא"י. בראש מפא"י עמד **דוד בן גוריון**, שגם נבחר לעמוד בראש הממשלה הראשונה. בין חברי הכנסת הבולטים מטעם מפא"י היו גם שני ראשי ממשלה לעתיד - **משה שרת וגולדה מאיר**, **יוסף שפרינצק** שנבחר להיות יושב ראש הכנסת הראשונה.

ראשי מפא"י בכנסת הראשונה. מימין לשמאל: דוד בן גוריון, משה שרת, גולדה מאיר ויוסף שפרינצק.

למפא"י היו 46 מנדטים בבחירות, וכדי להקים ממשלה היא נאלצה ליצור קואליציה עם סיעות נוספות. השותפה הבכירה לקואליציה הייתה החזית הדתית המאוחדת - איחוד של כל המפלגות הדתיות אשר התקיים רק בבחירות אלו. המפלגה המאוחדת זכתה ב-16 מנדטים בבחירות, וראשה, **הרב יהודה פישמן-מיימון**, נבחר לשמש כשר הדתות בממשלה. עוד שתי מפלגות הצטרפו לממשלה: המפלגה הפרוגרסיבית (כלומר, ליברלית) בראשות **פנחס רוזן** ומפלגת הספרדים בראשות **בכור שטרית**, אשר כיהנו כשרי המשפטים והמשטרה. בסך הכל מנתה הקואליציה 69 חברי כנסת, והממשלה – 12 שרים בלבד.

שתי מפלגות גדולות נותרו מחוץ לקואליציה. מפלגת הפועלים המאוחדת (מפ"ם) נחשבה על ידי בן גוריון לקרובה מידי לברית המועצות ולפיכך לשמאלית מידי. למפ"ם היו 19 חברי כנסת, והיא הייתה הסיעה השניה בגודלה. מצד השני של הקשת עמדה תנועת החירות בראשות **מנחם בגין** ולה 14 חברי כנסת.

כיום קובע החוק כי אנשי צבא אינם יכולים לקחת חלק במערכת הבחירות אלא לאחר פרישתם. אך בשנת 1949 הדברים היו שונים, ומספר מפלגות כללו ברשימותיהן אנשי

צבא בכירים. כך נכלל שמו של אלוף פיקוד הדרום, **יגאל אלון**, ברשימת המועמדים של מפ"ם, ואילו **משה דיין**, מפקד חזית ירושלים – ברשימת המועמדים של מפא"י.

אורי צבי גרינברג

משה דיין

יגאל אלון

הלהיט של מערכת הבחירות הנוכחית הוא עיתונאים, אך בשנת 1949 הלהיט היה סופרים ומשוררים. רשימת מפא"י כללה את הסופר **יזהר סמילנסקי** (ס. יזהר), מפ"ם התגאתה במשורר **אברהם שלונסקי** וחירות - במשורר **אורי צבי גרינברג**.

ממשלתו של בן-גוריון נפלה לאחר כשנתיים בשל סכסוך עם החזית הדתית על החינוך לילדי העולים. ביולי 1951 התקיימו הבחירות לכנסת השניה, ומאז מתקיימות הבחירות לכנסת אחת לארבע שנים, אם כי לרוב מקדימים את הבחירות בשל שיקולים פוליטיים.

לתגובות ניתן לפנות ליורם לוביאניקר בכתובת nosonchik@gmail.com

הסופרג'יסטיות שביט טלמן

סופרג'יסטיות ניו זילנדית

הסופרג'יסטיות היו נשים שנאבקו על שיוויון זכויות לנשים, בעיקר על קבלת הזכות להצביע בבחירות דמוקרטיות. בספטמבר 1893 הן זכו להצלחה ראשונה – ניו זילנד העניקה לנשים מעל גיל 21 את זכות הבחירה, והייתה המדינה הריבונית הראשונה שעשתה כן.

בכלליות, עד למאה ה-19 הייתה חלוקה ברורה בין תפקידי הגברים לתפקידי הנשים: הנשים התעסקו בענייני הבית בעיקר, ואילו הגברים עסקו בענייני ה"חוץ" (עבודה, פוליטיקה וכו'). יותר מכך, הן לא הורשו להצביע, להחזיק ברכוש, להתגונן במקרים של אלימות מצד בעליהן... במאה ה-19 נפתחו הזדמנויות חדשות לנשים והן החלו לעסוק במקצועות שהיו גבריים עד אז, לרכוש השכלה ולהתעניין בפוליטיקה. מכיוון שהתעוררות זו לא התקבלה בעין יפה

בול לרגל 50 שנים להענקת זכות ההצבעה לנשים. בבול יש טעות בנקוב

בחברה, הנשים התאגדו בארגונים פמיניסטיים והחלו להיאבק על זכויותיהן (בעיקר בארצות הברית, אנגליה ומושבותיה וצפון אירופה).

המושג "סופרג'יסטיות" נטבע בבריטניה ומגיע מהמילה suffrage – זכות ההצבעה. נשים (וגם גברים) החברות בארגוני הנשים נקראו כך, ומבריטניה המושג פשט לכל העולם. המאבק שלהן היה קשה, ממושך ובעל אופי מחאתי: הן כבלו את עצמן לגדרות, הציתו רכוש של מתנגדים, שברו חלונות, התנגדו למעצר וכו'. רבות מהן נכלאו ובזמן כליאתן פצחו בשביתות רעב. סופרג'יסטיות

סופרג'יסטיות בריטית במעצר בריטית בשם אמילי דיווידסון אף מצאה את מותה במהלך פעולת מחאה: ככל הנראה היא ביקשה לקשור את

דגל הסופרג'יזם לסוס המלך במהלך מירוץ סוסים. לשם כך היא נכנסה לאיזור המירוץ ולמרבה הזוועה נדרסה תחת פרסותיו. היא נפטרה בבית החולים 3 ימים לאחר מכן.

כאמור, ההצלחה הראשונה הייתה בניו זילנד ב-1893, אם כי הנשים לא הורשו עדיין להתמודד לפרלמנט, רק להצביע. החוק התיר זאת רק ב-1919, אך האישה הראשונה שנבחרה לפרלמנט נבחרה רק

פעולת מחאה בארצות הברית

אישה מצביעה בארצות הברית

ב-1933, 40 שנים לאחר קבלת זכות ההצבעה! אוסטרליה מיהרה והעניקה את זכות הבחירה לנשים ב-1902, לא כולל נשים אבוריג'ניות. הן זכו לשיוויון זכויות מלא רק ב-1962... בבריטניה זכות ההצבעה הוענקה לנשים נשואות מעל גיל 30 בלבד ב-1918, ו-10 שנים מאוחר יותר החוק תוקן לכלל הנשים. בארצות הברית הזכות ניתנה ב-1920. בישראל, מעניין לציין, לנשים יש שיוויון זכויות מלא מ-1948, מרגע קום המדינה. המדינות האירופיות האחרונות שהעניקו זכות הצבעה לנשים הן שווייץ (1971) וליכטנשטיין (1984). ומה עם שכנותינו? לבנון עשתה כן ב-1953, אך רק לנשים שסיימו בית ספר יסודי, מצרים ב-1956, סוריה ב-1972 וירדן ב-1984.

מעטפת יום ראשון לרגל 50 שנים לקבל זכות הצבעה בבלגיה. הבול נושא את סמל מאבק הסופרג'יסטיות

גיליון מזכרת לסופרג'יסטיות גרמניות

דמות הנשים במקרא – בראי האמנות

משה ביאלי

הסטטיסטיקה היבשה מצינת שבמקרא מתוארות רק 86 נשים לעומת למעלה מ-1200 גברים. נכתבו תלי תילים של פרשנויות על דמויותיהן של הנשים שמוביל אותנו לתחומים אחרים, אי לכך ברצוני לציין ספרים שהפרשנות שלהם מעניינת מאד. "נשים במקרא" מאת הרב עדין שטיינזלץ במסגרת האוניברסיטה המשודרת וספרה של יוכי ברנדס "שבע אמהות".

יש המנסים למסגר את נשות המקרא כדמויות דומיננטיות, יוזמות, גבורות או אמיצות, לעומתם, אחרים מתארים אותן כ"עזר כנגדו" ולהיות שותפה לאיש בקיום הברכה מאת האל – ברכת "פרייה ורבייה".

דמות האשה במקרא (כמן הרבה ארועים אחרים) הציתה את דמיונם של אמנים רבים וחלקם הופיעו גם על בולים. במסגרת המאמר הנוכחי אנסה לתאר דמויות אלה לפי הסדר הכרונולוגי של התנ"ך, למרות שאפשר גם לחלקם לפי פועלן כמו נביאות, גבורות וכו'.

חוה

חוה אינה רק האשה הנזכרת ראשונה במקרא, אלא גם האשה הראשונה. מקור שמה הוא מלשון "חי", כיוון שהיתה אם כל חי. ספור הבריאה מופיע פעמיים בספר בראשית, פעם ראשונה בפרק א' פסוק כ"ז, שם אדם וחוה נבראו יחדיו ביום שישי: "ויברא אלוקים את האדם בצלמו בצלם אלוהים ברא אותו, זכר ונקבה ברא אותם"

פעם שניה בפרק ב' פסוק י"ח:

"ויאמר ה' אלוקים לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו"

חוה נבראת מצלעו של אדם.
ציור של שאגאל

שרה

המכונה במסורת היהודית שרה אמנו, היא הראשונה מבין ארבע האמהות ואשת אברהם. שמה הקודם היה שרי והיא נישאה לאברהם באור כשדים. האל מברך אותה שיצאו ממנה עמים ומשנה את שמה לשרה. בראשית פרק י"ז, פסוק ט"ו: "ויאמר אלוקים אל אברהם שרי אשתך לא תקרא את שמה שרי כי שרה שמה"

בריחתו של לוט ובנותיו.
ציור של רובנס

אדם, חוה ואלוקים
על בול מפולין

בנותיו של לוט

למרות תחנוניו של אברהם אלוקים החליט להשמיד את סדום ועמורה. שני המלאכים הורו ללוט לעזוב את ביתו כי העיר תהרס במצוות אלוקים. בראשית פרט י"ט פסוק ט"ו:
"וכמו השחר עלה ויאיצו המלאכים בלוט לאמור קום קח את אשתך ואת שתי בנותיך הנמצאות פן תספה בעוון העיר"

הגר

שפחתה של שרה, הפכה לפילגשו של אברהם וילדה את ישמעאל. לאחר הולדת יצחק ביקשה שרה מאברהם לגרש הגר ובנה ישמעאל מבאר שבע למדבר. האל ששמע את בכיו של ישמעאל הראה להגר באר מים להחיות את בנה. בראשית פרק כ"א פסוק י"ט:
"ויפקח אלוהים את עיניה ותרא באר מים ותלך ותמלא את החמת מים ותשק את הנער"

חותמת לכבוד פרשת לך-לך - גירוש הגר וישמעאל

רבקה

השניה בארבע האמהות של עם ישראל, אשתו של יצחק, בתו של בתואל ואחות לבן הארמי. אמם של יעקב ועשו. רבקה שהיתה טובת מראה יצאה לשאוב מים כנשות המקום ולפתע עבד אברהם רץ לקראתה ואמר את הדברים הבאים (בראשית פרק כ"ד פסוקים ט"ז-י"ח):

"הגמיאני נא מעט מים מכדך. ותאמר שמה אדני ותמהר ותرد כדה על ידה ותשקהו"

כמו שרה לפניו ורחל אחריה, היתה בתחילה רבקה עקרה. לאחר שהתפללה לאלוהים הוא בישר לה
"שני גויים בבטןך ושני לאומים ממעיך יפרדו".

רבקה משקה את עבד אברהם.
ציור של מורלו

רחל

אם נוספת מארבע האמהות, רעיתו העיקרית והאהובה של אברהם ואם יוסף ובנימין. לאחר שנות עקרות שגרמו לרחל בייאווה לאיים בהתאבדות – בראשית פרק ל' פסוק א':
"ותאמר אל יעקב הבה לי בנים ואם אין מתה אנוכי"

במהלך לידה בנה השני היא נפטרה ויעקב שינה את שמו מבן-אוני לבנימין. מקום קבורתה קרוי קבר רחל הנמצא בסמוך לבית לחם.

לאה

גם היא אחת מארבע אמהות. יש אומרים שהיא האומללה באמהות. בתחילה היא הייתה רק אחותה של רחל עבור יעקב ולאחר מכן הייתה אשתו, אותה נשא בטעות, האשה שמעמדה הוא תמיד משני, ובנוסף לכל, היא אינה יפה ואיננה מושכת כאחותה.

ארבע האמהות - מעטפת יום ראשון

אשת פטיפר

אשת פטיפר ניסתה לשכנע את יוסף לשכב עימה ולא צלח בידה. בעורמה, היא ניסתה להוכיח לאנשי ביתה שהוא ניסה לפגוע בכבודה. בראשית פרק ל"ט פסוק י"ז:
"ויהי בהרימי את קולי ואקרא ויעזב בגדו אצלי וינס החוצה"

בת פרעה

שתי בנות של פרעה מכונות במקרא "בת פרעה", זו שמצילה את משה בתיבה ומביאה לו מניקת ישראלית: שמות פרק ב' פסוק ה':
"ותרד בת פרעה... ותרא את התיבה..."
וזו ששלמה מלך נושא לאשה ומקבל כנדוניה מאביה את העיר גזר – מלכים א' פרק ג' פסוק א':
"ויתחתן שלמה... ויקח את בת פרעה..."

יוסף מואשם על ידי אשת פטיפר. ציור של רמברנדט

משה בתיבה - ציור ילדים

יעל וסיסרא

מרים יוצאת במחולות

מרים

מרים בם עמרם ויוכבד משבט לוי, אחותם הגדולה של אהרן ומשה. היא נמנית בין שבע הנביאות שקמו לעם ישראל. בתחילה היא מתוארת כ"אחות משה" ולא בשמה המפורש. היא צפתה בתיבה עם משה בתוכה ביאור, שמות פרק ב' פסוק ד':

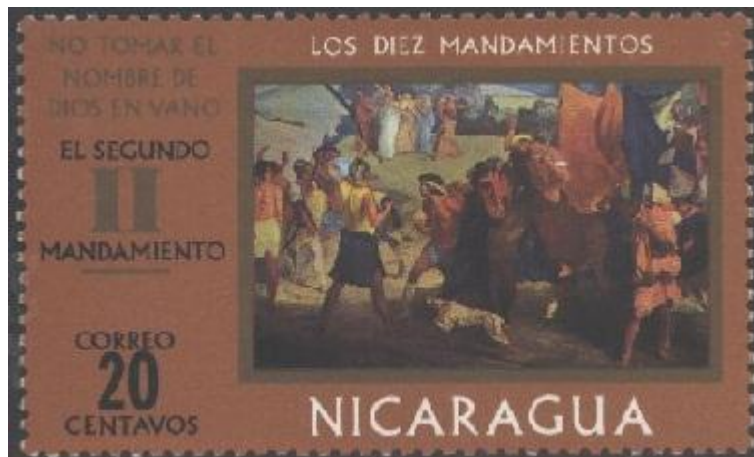
"ותצב אחתו מרחק לדעה מה יעשה לו" בפעם השניה היא מוזכרת בשמה לאחר קריעת ים סוף: היא יוצאת במחולות כמתואר בשמות פרק ט"ו פסוק כ':

"ותקח מרים הנביאה אחות אהרן את התוף בידה ותצאן כל הנשים אחרים בתפים ובמחולות"

יעל

יעל אשת חבר הקיני נוהגת באומץ לב ובתושיה אך גם באכזריות רבה. היא מערימה על סיסרא, שר הצבא הכנעני, אויב מר של ישראל, ומפתה אותו בקסמה הנשי. בדם קר ובאכזריות היא מוציאה אותו להורג במכת יתד. שופטים פרק ד' פסוק כ"א: "ותיקח יעל אשת חבר את היתד... ותתקע את היתד ברקתו..."

בת יפתח

בת יפתח. ציור של דגה

כאשר יפתח הגלעדי חזר עטור נצחון מהמלחמה עם בני עמון, יצאה בתו ראשונה לקראתו בשירים ובמחולות, כאות שמחה על נצחונו של אביה. ספר שופטים פרק י"א פסוק ל"ד:

"ויבוא יפתח המצפה אל ביתו והנה בתו יצאה לקראתו בתפים ובמחולות..."

אבל לפני נצחונו על העמונים נדר יפתח נדר לה' ובו התחייב כי אם ינצח יעלה כקורבן לאל את הדבר

הראשון שייצא לקראתו. יפתח שמבין את גודל האסון, קרע את בגדיו לאות אבל והודיע לבתו כי לא יוכל לחזור בו מנדרו. לאחר שנתן לה לבכות על בתוליה, כבקשתה, העלה אותה לעולה כקורבן אדם.

דלילה

דלילה היתה האשה השלישית של שמשון. מכל נשיו, רק על דלילה מוזכר במפורש ששמשון אהב אותה, אך לא מצוין אם דלילה אהבה אותו בחזרה. דלילה הבוגדת זכתה לקיתונות של בוז אצל חז"ל. באמנות הברוק דלילה נתפסה כדמות מפתה, אשה הורסת, שיש להיזהר ממנה. דלילה הבינה שכוחו של שמשון נמצא במחלפות ראשו ובספר שופטים פרט ט"ז פסוק י"ט מתואר כדלקמן: "ותישנהו על ברכיה ותקרא לאיש ותגלח את שפע מחלפות ראשו ותחל לענותו ויסר כחו מעליו"

דלילה ושמשון. ציור של קראנץ

בת שבע. ציור של רובנס

בת שבע

אשתו של אוריה החיתי ולאחר מכן של דוד המלך, ואמו של שלמה המלך. מוזכרת בספר שמואל פרק י"א פסוק ב':
 "ויהי לעת ערב... וירא אשה רחצה מעל הגג והאשה טובת מראה מאד".

בספר מלכים היא מתוארת כאשה אקטיבית ודומיננטית שהשפיעה על דוד המלך להכתיר את בנה שלמה המלך, ובכך למנוע את הכתרתו של הירש החוקי, אדוניהו.

רות

רות המואביה

אחת הנשים הבודדות שזכתה שספר מן המקרא נקרא על שמה. רות היא אולי דמות האשה היחידה במקרא שאין בה שום צד של פגם אישי. ההתעקשות של רות לדבוק בחמותה ראויה להערכה רבה, היא אומרת "עמך עמי ואלוהיך אלוהי" וחוזרת איתה לבית לחם.

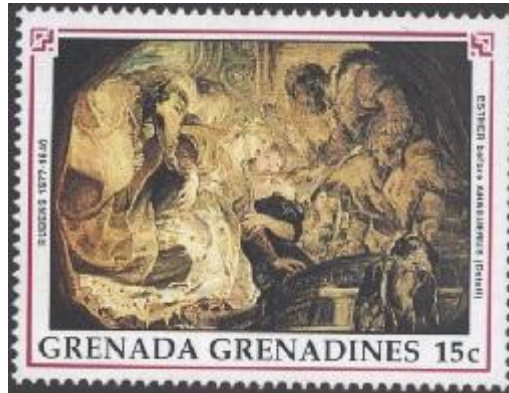
אסתר המלכה

אסתר הינה גבורת מגילת אסתר ונס ההצלה של חג פורים. תפקידה של אסתר, אם להשוות זאת לתופעות מודרניות של ריגול, הוא מה שמכנים "חפרפרת" – שליח שנשלח לפעולה ארוכת טווח וברגע המכריע יוכל לבצע את התפקיד

שיוטל עליו לעשות. אסתר היא האשה אודותיה מסופר בצורה הרחבה ביותר בתנ"ך. השם הפרסי של הגבורה, "אסתר", לקוח משמה של האלה הבבלית אשתר או מהמילה הפרסית star (כוכב). שם זה הוענק לה על ידי אחשוורוש בגלל רום מעמדה. שמה היהודי היה "הדסה" כשמו של שיח הדס. מגילת אסתר פרק ב' פסוק ז':
 "ויהי ... היא הדסה בת דודו ... והנערה יפת תאר וטובת מראה ..."

המן מתחנן בפני אסתר.
 ציור של רמברנדט

אסתר בפני אחשוורוש.
 ציור של רובנס

לתגובות ניתן לפנות למשה ביאלי בכתובת mobilom@bezeqint.net

חידון מספר 59

איזו מדינה?

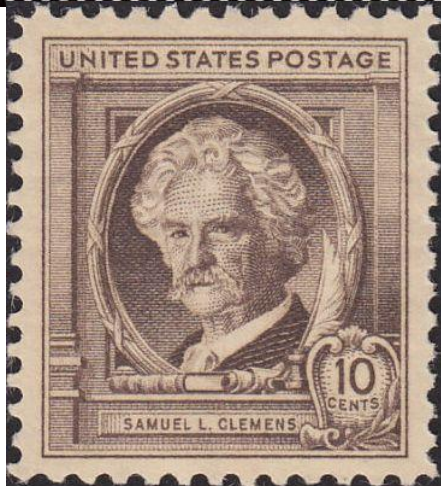
איזו מדינה הנפיקה את הבול שלפניכם?

- א. גרמניה
- ב. גיברלטר
- ג. גרינלנד
- ד. גרוזיה

מי האיש?

מה שמו של הסופר הנראה בבול?
תחת איזה שם פרסם את ספריו?
מה שם הגיבור הספרותי המפורסם ביותר אותו יצר?

זהה את היצירה

איך נקראת יצירה זו?
מי צייר אותה?
היכן היא נמצאת?
באיזו עיר הוא נמצא?

את הפתרונות יש לשלוח למערכת nosonchik@gmail.com עד ל-15 בינואר. הפותרים מתבקשים לציין את גילם. בין הילדים ובני הנוער שיפתרו נכונה את החידות יוגרל פרס בולאי מתנת איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית. התשובות לחידות ושם הזוכה יפורסמו בגליון הבא.

פתרון חידון מספר 58

4

המאבק עם האריה מנמאה

1

העלאת הכלב קרברוס

5

המאבק עם הציפורים בסטימפליה

2

הבאת השור מכרתים

3

המאבק עם ההידרה מלרנה

בהגרלה שנערכה בין הפותרים נכונה עלה שמו של רואי שלם אלקסלסי בן ה-12.
רואי זוכה בפרס בולאי מתנת איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית.

מכתבים למערכת – לכל תגובה, הצעה או שאלה ניתן לפנות אלינו בכתובת
nosonchik@gmail.com